
DISSENY CONCEPTUAL I
ORGANITZACIÓ D'ACTIVITATS
FORMATIVES REFERIDES A LES TIC I LA
SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ

MODUL IV

avaluació
de resultats

Joan Barreras

CRITERIS D'AVALUACIÓ DE LA QUALITAT DE LES ACCIONS FORMATIVES

Avaluar significa capacitat per donar un valor.

És a dir, generar una sèrie d'indicadors objectius que permetin emetre un judici crític sobre els resultats d'una determinada acció, en el nostre cas, d'una acció de formació.

Tradicionalment, l'avaluació s'ha focalitzat en els resultats (d'una acció, projecte, etc.).

En aquest sentit, les tècniques avaluadores s'han centrat en la detecció d'una sèrie de dades objectives que han de permetre valorar *allò* que ha succeït en un determinat salt temporal. En altres paraules: l'adequació (en termes d'acompliment) entre els objectius i les expectatives inicials i els resultats finals.

Entesa d'aquesta manera, l'avaluació se situa al final d'un determinat procediment i aporta una sèrie de dades concretes que permeten valorar-lo i reformular-lo, un cop determinats els elements que cal millorar.

Aquest aspecte *finalista* de l'avaluació continua sent important quan es tracta de justificar o validar (especialment en aquelles experiències desenvolupades gràcies als fons públics: mireu els paràgrafs finals del mòdul 3) la inversió –en recursos econòmics, infraestructurals i humans- que s'han dedicat al disseny, planificació i execució d'un projecte de formació. En aquest cas, els resultats de l'avaluació són elements que forneixen la presa de decisions respecte a la utilitat o no d'una determinada acció de formació i a la generació d'uns beneficis socials que han justificat la seva posada en marxa.

No obstant això, ja des dels anys 80 del segle passat, els mètodes de valoració han evolucionat de manera que es considera l'avaluació com un conjunt de mètodes i tècniques que permeten posar en pràctica un procés continu i integral, sistemàtic i planificat, que abasta no solament els resultats, sinó el conjunt del projecte des dels seus moments inicials fins al seu impacte social, més enllà de la seva finalització.

Vista d'aquesta manera, l'avaluació afecta dos processos clau de les accions de formació:

- D'una banda, *re-alimenta* de manera permanent l'execució del projecte, permetent la valoració, el judici i, si cal, la presa de decisions, en qualsevol moment del procés de formació.

- D'altra banda, en la mida que s'enfoca no solament als resultats, sinó al conjunt del procés, l'avaluació afecta a la qualitat del procés formatiu. Entendre això és fonamental perquè quan desenvolupem plans de formació, estem parlant no tant d'un *producte final* (que ha de ser consumit *a posteriori*), sinó d'un servei –una acció de formació– que es *consumeix* en el mateix moment que s'està produint i, justament, allò que ha de produir són situacions d'aprenentatge.

Tradicionalment, i expressat de manera simple i intuïtiva, la qualitat s'ha vinculat a la definició d'estàndards, és a dir, d'una sèrie de criteris tècnics, d'utilitat i de durabilitat que ha de gaudir un determinat producte.

L'evolució socio-econòmica de les societats occidentals -que s'ha orientat des de la producció de bens a la de serveis- ha ampliat el concepte. Hi ha una vasta literatura sobre el què és la qualitat i els sistemes, criteris i normes que la defineixen: explicar-les no és l'objecte d'aquest document; no obstant, és interessant remarcar que un dels aspectes més interessants que s'han produït en aquesta evolució de la noció de qualitat és la introducció de la perspectiva subjectiva del client o, en el nostre cas, de l'usuari: la qualitat ve determinada per la relació que hi ha entre el servei ofert i les expectatives generades en l'usuari abans de fer-ne ús.

Voleu saber-ne més sobre la normativa de qualitat ISO 9000:2000 aplicada a la formació?

Cliqueu a la següent adreça:
<http://www.diba.es/fl/fixers/pfm119.pdf>

Vistes així les coses, haurem de concloure que els sistemes d'avaluació han d'abastar, també, la qualitat del sistema de formació pel que fa al seu disseny, implementació i execució de l'acció educativa, allò que podríem anomenar manual de bones pràctiques (en anglès: *best practices*).

CRITERIS D'AVALUACIÓ DE QUALITAT REFERITS ALS ENTORNS VIRTUALS

Els conceptes, les propostes i les metodologies referides a l'avaluació, especialment pel que fa a la formació, són abundants. De fet, l'estudi de les diverses tècniques d'avaluació mereixen un curs específic. Abans de res, cal fer una distinció entre allò que és motiu d'avaluació i els mètodes i tècniques que s'aplicaran. És a dir, hem de tenir clara la diferència que hi ha entre el què avaluem i el com avaluem

En aquest mòdul donarem *pistes* que permetin –al mateix temps que s’elabora el pla estratègic de formació- considerar la incorporació de criteris d’avaluació de la qualitat formativa en els diferents estadis del procés formatiu basat en entorns *e-learning* o *blended learning*. Ens focalitzarem, doncs, en els quatre elements que conformen el què: l’entorn tecnològic, l’organització i planificació del procés, els continguts (o materials didàctics) i l’acció tutorial.

Entorn tecnològic

Es refereix a la plataforma tecnològica que s’usarà per a l’acció formativa. Ha de ser un entorn:

- Senzill i fàcil de manegar.
- Disseny intuïtiu que faciliti la navegació.
- Accessibilitat als diferents recursos i eines.
- Distribució i ordenació funcional.
- Estructurat per tal que l’alumne/participant pugui exercir un autocontrol del seu procés d’aprenentatge.
- Amb les eines de comunicació necessàries per tal que l’usuari sempre se senti connectat a una comunitat virtual.
- Que admeti el rol i l’actuació l’administrador (sigui el mateix formador o una altra persona), de manera que, tecnològicament, l’entorn sempre pugui respondre a qualsevol contingència.

Organització i planificació

L’organització i planificació del curs és l’expressió pràctica (constatable i fefaent) d’una metodologia d’aprenentatge que ha d’estar orientada al *learning by doing*. És a dir, a motivar l’aprenentatge a través de l’acció.

En el cas de la formació *on line*, hem considerar la necessitat d’interrelacionar diverses situacions: l’estudi, la investigació, l’accés als continguts docents, la realització de tasques, la comunicació, el treball individual i cooperatiu, etc. Els principals criteris que s’hauran de tenir en compte són:

- Una estructura modular que recull i organitza els elements que intervenen en el procés d’aprenentatge: temes, continguts, activitats i recursos.
- Una organització adequada a la tipologia, necessitats i expectatives dels usuaris.
- La inclusió d’una acurada i exhaustiva *calendarització* dels temes i activitats, amb fites específiques per a cada mòdul. Permetent –d’aquesta manera- l’autonomia, autogestió i control del participant/alumne del seu propi procés.
- La incorporació d’activitats d’avaluació i autoavaluació en funció dels moments clau fixats per la planificació modular.

Continguts didàctics

El contingut d'un curs virtual fa referència a aquells coneixements i informacions fonamentals que han de ser compreses i adquirides per part dels alumnes,

- Han d'estar estructurats seguint la pauta del procés d'aprenentatge dissenyat prèviament, de manera que funcionin com els elements conceptuals de suport i de referència d'aquest procés.
- Han de ser adequats a la temàtica del curs i a cada moment del procés.
- Poden ser d'elaboració pròpia, però és molt convenient que facin ús de la informació existent a la xarxa.
- És recomanable que els continguts incorporin elements multimèdia i hypermedia.
- És convenient que es realitzin i s'estructurin de manera que puguin ser reutilitzables (aplicables a altres formacions).

Acció tutorial

Es refereix al rol del formador. Ha de ser un expert en una doble vessant: en els continguts específics i en processos d'aprenentatge (especialment en entorns virtuals o blended). Els principals criteris per avaluar la qualitat de l'acció tutorial són els següents:

- Capacitat per dinamitzar el conjunt del procés i de motivar els alumnes (individualment i col·lectiva).
- Promoció del treball cooperatiu i de la comunicació.
- Definir el ritme i les tasques a realitzar.
- Resolució de dubtes i presentació de conclusions.
- Seguiment del ritme col·lectiu i del procés individual de cada alumne, de manera que pugui generar noves fites d'aprenentatge si el ritme del curs així ho demana..
- Avaluació qualitativa i qualitativa del conjunt del grup i de cada individu.
- Capacitat de resposta i reacció ràpida davant de qualsevol contingència (positiva o negativa) que sorgeixi durant el procés..

Podeu consultar dos interessants articles que, malgrat estar orientats als plans de formació empresarial, ofereixen una visió tècnica sintètica i interessant de l'avaluació de les accions formatives que us pot ser d'utilitat:

<http://www.eapc.es/documents/12.htm>

<http://ddd.uab.es/pub/educar/0211819Xn27p119.pdf>

AVALUACIÓ DE RESULTATS: DE LA TRANSFERÈNCIA DE CONTINGUTS A L'APLICABILITAT DELS APRENTATGES

Del breu i limitat cop d'ull que hem donat al tema de l'avaluació dels plans de formació cal destacar tres idees claus:

- L'avaluació és un procés continu i sistemàtic que s'ha de preveure i d'integrar a l'organització i planificació de les accions de formació des del primer moment. En aquest sentit, els resultats de l'avaluació permeten valorar i prendre decisions *ad hoc* (no a posteriori).
- Els criteris d'avaluació de la formació venen definits pels criteris de qualitat que defineixen l'excel·lència de l'acció formativa en cadascun dels seus components i estadis del procés. La qualitat ve determinada per uns elements objectius (per exemple, els que s'han exposat a l'apartat anterior) i una component subjectiva: la que s'estableix entre les expectatives de l'alumne/usuari i la seva experiència durant i al final del procés formatiu.
- L'avaluació també representa la valoració final que es fa de l'acció formativa. Aquesta valoració integra: els usuaris/alumnes, els formadors, els responsables de la planificació formativa, tots aquells que han intervingut en l'acció (autors, tecnòlegs, administradors, personal de suport, etc) i, finalment, les institucions (públiques i/o privades) que són les responsables de la inversió econòmica que ha fet possible l'execució de l'acció.

Des de la perspectiva d'acció final (és a dir, com a conclusió del procés), l'avaluació de la formació s'ha de centrar en la definició de criteris que permetin valorar l'aplicabilitat dels aprenentatges: com aquests s'han incorporat a la vida quotidiana (personal, social, laboral, etc) de les persones i col·lectius que han participat en la formació i quins efectes i/o canvis han provocat. Per tant, veiem com l'avaluació està íntimament vinculada a una bona definició de les necessitats formatives (el tema tractat en el primer mòdul).

Tal i com s'ha dit al principi d'aquest mòdul, aquesta visió finalista de l'avaluació resulta especialment important en el cas dels plans de formació finançats per l'administració pública (és a dir, pels diners dels ciutadans i contribuents) perquè ha d'expressar i justificar l'efectivitat i rendibilitat d'aquesta inversió. En aquest sentit, l'avaluació és un instrument que mostra –als responsables polítics i al conjunt de la societat- que la inversió pública en la formació, el coneixement i la innovació és estratègica per al desenvolupament i benestar de les persones i la societat.

BIBLIOGRAFIA

Amat, O. i Pineda, P. *Aprender a enseñar*. UAB-Gestión 2000. Barcelona 1996

Cabero, J. i Llorente, M.C. *Las plataformas virtuales en el ámbito de la teleformación*.
<http://www.unicen.edu.ar/b/publicaciones/alternativas/>.

Casado Lluís *12 Qüestions clau sobre avaluació de la formació*. Barcelona 1999
<http://www.eapc.es/documents/12.htm> (consulta abril 2007)

Correa, José Miguel. *Calidad Educativa On-Line?: Análisis De La Calidad De La Educación Universitaria Basada En Internet*
<http://www.sav.us.es/pixelbit/articulos/n24/n24art/art2402.htm> (consulta abril 2007)

Diputació de Barcelona. *La evaluación de las acciones formativas*. Papers de Formació Municipal. Número 93, Barcelona setembre 2002

Llorente M-º Carmen *Modelo para la evaluación de estudios online*.
<http://www.sav.us.es/pixelbit/articulos/n27/n27art/art2703.htm> (consulta abril 2007)

Pineda P. *Evaluación del impacto de la formación en las organizaciones*.
<http://ddd.uab.es/pub/educar/0211819Xn27p119.pdf> (consulta abril 2007)